

Fatum w *Antygonie* Sofoklesa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja TED](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Sofokles, *Król Edyp*, [w:] Ajschylos, Eurypides, Sofokles, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 247.
- Źródło: Sofokles, *Antygonia*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 305–307.
- Źródło: Sofokles, *Antygonia*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 326–327.
- Źródło: Sofokles, *Antygonia*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 336.
- Źródło: Sofokles, *Antygonia*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 347.

Fatum w *Antygonie* Sofoklesa

Williams Hugh William, *Widok Teb*, Google Art Project

Źródło: domena publiczna.

Antygona Sofoklesa uważana jest za arcydzieło światowej dramaturgii. To jedna z tragedii tworzących tzw. cykl tebański Sofoklesa, oparty na micie o losach rodu Labdakidów, z którego pochodzili Lajos, Edyp, a także Antygona i Ismena. Nad rodem ciąży klątwa. Gniew bogów, który ściągnął na siebie Lajos, decyduje o losie kolejnych pokoleń. Przeznaczenia bohaterów Sofoklesa nie da się odwrócić. Dlatego wybór, którego dokonuje Antygona, jest wyborem tragicznym. Wypełniając boski nakaz pochowania zwłok brata, sprzeciwia się władcy, za co musi spotkać ją śmierć. Czy to właśnie dramatyczne przedstawienie potęgi fatum sprawia, że dzieło Sofoklesa nadal robi ogromne wrażenie na widzach? Wciąż przecież zadajemy sobie pytanie, czy nasz los zależy od nas samych.

Twoje cele

- Dokonasz analizy i interpretacji wybranych fragmentów *Antygony* Sofoklesa.
- Wskażesz na obecność w tekście *Antygony* Sofoklesa przejawów świadomości istnienia fatum.
- Wyjaśnisz, na czym polega „tragiczność” *Antygony*.

Przeczytaj

Między fatum a przypadkiem

Grecy postrzegali istnienie człowieka jako swoistą grę między **fatum** a przypadkiem. Dominowało jednak przekonanie, że każde życie ludzkie, ale też dzieje miast i narodów – są zdeterminowane przez bogów. To oni decydują o tym, co się wydarzy. Ową z góry zaplanowaną przyszłość wyznaczało fatum. Właściwie Grecy nie nazywali tego nieuchronnego losu słowem *fatum*, bowiem pochodzi ono z języka łacińskiego i oznacza bóstwo przeznaczenia. Dla Ateńczyków (był nim Sofokles) czy Teban uosobieniem przeznaczenia była natomiast bogini Ananke. Ona decydowała o konieczności wystąpienia pewnych wydarzeń. Wierzono, że jej córki to Mojry, boginie losu i niepodlegającego zmianie porządku dziejów świata.

Teby – miasto, którego przeznaczeniem był upadek

W mitach tebańskich rzadko można znaleźć wyjaśnienie, dlaczego losy tego miasta musiały się tak ostatecznie zakończyć. Dla Greków istotniejsze, niż powody takiego a nie innego przeznaczenia, było stwierdzenie jego obecności. Sofokles w swych dramatach poświęconych Tebom (*Król Edyp*, *Antygona*, *Edyp w Kolonie*) w ogóle się tym nie zajmuje – po prostu stwierdza, że ludzie muszą wypełnić to, co dla nich zaplanowano, a bunt wobec losu jest niedorzecznością lub dowodem ludzkiej pychy.

Niektóre wersje mitów wchodzących w skład cyklu tebańskiego zawierają jednak pewne sugestie co do genezy fatum. Odnoszą się one do życia Lajosa. Zanim został władcą Teb przebywał na dworze króla Pelopsa. Tam zaprzyjaźnił się z młodym, pięknym synem Pelopsa – Chrysippossem. Fascynacja przerodziła się w pożądanie: Lajos porwał młodzieńca do Teb, a następnie zgwałcił go, co z kolei popchnęło Chrysipposa do samobójstwa. Bogini Hera, patronka wierności małżeńskiej, postanowiła ukarać Lajosa za uwiedzenie chłopca, a Tebańczyków za to, że nie potępili uczynku swego rodaka. Przekleństwo spadło na rodzinę władcy oraz wszystkich jego poddanych. Pierwszym jego przejawem było pojawienie się w okolicy Sfinksa, potwora pożerającego ludzi, a kolejnym – zapowiedź upadku Teb.

Przepowiadanie przyszłości

Istnienie przeznaczenia do pewnego stopnia warunkuje możliwość przewidywania przyszłości. Skoro nie da się jej zmienić, można próbować ją odkryć. Stało się tak w przypadku Lajosa. Dowiedział się on, że zabije go syn, który następnie pojmie za żonę swą matkę. Król Teb usiłował nie dopuścić do spełnienia tej przepowiedni. Wszystko jednak

potoczyło się zgodnie z planami bogów.

Edyp w wyroczni delfickiej (tej samej, do której wcześniej udał się jego ojciec) dowiedział się, jakie będą losy jego rodziny. Nieznający swych prawdziwych rodziców Edyp postanowił oszukać przeznaczenie. Uciekł z Koryntu. Jednak w drodze zabił przypadkowo spotkanego starca, Lajosa, a później ożenił się z Jokastą. Nie udało mu się uniknąć losu.

Wyrocznie i wróżby

Fakt, że Lajosowi i Edypowi znajomość przyszłości nie pomogła w uniknięciu przeznaczenia, nie zniechęcał Greków do odkrywania tego, co ich czeka. Niezwykle popularne było więc korzystanie z licznych wyroczni, spośród których w czasach Sofoklesa za najważniejszą uważano wyrocznię przy świątyni Apollina w Delfach. Wprawdzie w *Antygonie* nie wymienia się tej wyroczni, ale Sofokles wspomniał o niej w *Królu Edypie* – władca Teb zrobił to w rozmowie z chórem:

((Sofokles

Król Edyp

Syna Menojka, a żony mej brata

Do Apollina pityjskich wyroczni

Posłałem, aby Kreon się wywiedział,

Co czyniąc, mówiąc, zbawiłbym to miasto.

Źródło: Sofokles, *Król Edyp*, [w:] Ajschylos, Eurypides, Sofokles, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 247.

W Delfach i w innych miejscach kapłani oraz [wieszczowie](#) interpretowali różne znaki, odczytując np. układ wnętrza składanych w ofierze zwierząt, ale też szum liści świętych drzew albo trajektorie lotu ptaków.

Słownik

fatum

(łac. *fatum*) los, którego nie można uniknąć, nieuchronna wola bogów względem ludzi; przeznaczenie, tajemnicza siła wyznaczająca z góry bieg wydarzeń

wieszcz

człowiek przepowiadający przyszłość państw lub narodów

Prezentacja TED

Polecenie 1

Obejrzyj film, w którym profesor Mirosław Kocur opowiada o konflikcie w *Antygonie* Sofoklesa. Wyjaśnij, na czym polega „tragiczność” tego utworu. Zapisz swoje wnioski w formie notatki.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1HNB7Sbs>

Film dotyczący *Antygony* Sofoklesa.

Polecenie 2

Uzupełnij mapę myśli na podstawie obejrzanego filmu.

- Konflikt w "Antygonie"

- jednostka a społeczeństwo

- zbędność: Ismena

-

-

- racje Anygony

- nakaz religijny

- obowiązek rodzinny

-

-

-

-

Sprawdź się

Teksty do ćwiczeń

((Sofokles

Antygona

Prolog

ANTYGONA

O ukochana siostro ma, Ismeno!
Czy ty nie widzisz, że z klęsk Edypowych
Żadnej za życia los nam nie oszczędza?
Bo nie ma cierpień i nie ma ohydy,
Nie ma niesławy i hańby, które by
Nas pośród nieszczęść pasma nie dotknęły.
Cóż **bo** za rozkaz znów obwieścił miastu
Ten, który teraz władzę w ręku dzierży?
[...]

ISMENA

O Antygono, żadna wieść nie doszła
Do mnie, ni słodka, ni goryczy pełna,
Od dnia, gdy braci straciłyśmy obu,
W bratnim zabitych razem pojedynku,
[...]

ANTYGONA

Lecz mnie wieść doszła, i dlatego z domu
Cię wywołałam, by rzecz ci powierzyć.
[...]

O tak! Czyż nie wiesz, że z poległych braci
Kreon jednemu wręcz odmówił grobu?

Że Eteokła, jak czynić przystoi,
Pogrzebał w ziemi wśród umarłych rzeszy,
A zaś obwieścił, aby Polinika
Nieszczęsne zwłoki bez czci pozostały,
By nikt ich płakać, nikt grześć się nie ważył;
Mają więc leżeć bez łez i bez grobu,
Na pastwę ptakom żarłocznym i strawę.

[...]

Patrz, byś wspomogła i poparła siostrę.

ISMENA

W jakimże dziele? Dokąd myśl twa mierzy?

ANTYGONA

Ze mną masz zwłoki opatrzyć braterskie.

[...]

ISMENA

Biada! O rozważ, siostro, jak nam ojciec
Zginął wśród **sromu** i pośród niesławy,
Kiedy się jemu błędy ujawniły,
A on się targnął na własne swe oczy;
Żona i matka — dwuznaczne to miano —
Splecionym węzłem swe życie ukróca;
Wreszcie i bracia przy jednym dnia słońcu
Godzą na siebie i morderczą ręką
Jeden drugiemu śmierć srogą zadaje,
Zważ więc, że teraz i my pozostałe
Zginiemy marnie, jeżeli wbrew prawu
Złamiemy wolę i rozkaz tyrana.
Baczyć to trzeba, że my przecie słabe,
Do walk z mężczyzną niezdolne niewiasty;
Że nam ulegać silniejszym należy,
Tych słuchać, nawet i sroższych rozkazów;

Ja więc, błagając o wyrozumienie
Zmarłych, że muszę tak ulec przemocy,
Posłuszna będę władcom tego świata,
Bo próżny opór urąga rozwadze.

Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] *Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 305–307.

((Sofokles

Antygona

Stasimon II

CHÓR

Szczęśliwy, kogo w życiu klęski nie dosięgły!
Bo skoro bóg potrząśnie domowymi węgły,
Z jednego gromu cały szereg nieci,
Po ojcach godzi i w dzieci.
Tak jako fale na morzu się piętrzą,
Gdy **wicher tracki** do głębin wpadnie
I ryje **iły** drzemiące gdzieś na dnie,
Aż brzeżne skały od burzy zajęczą —
Tak już od wieków w **Labdakidów** domy
Po dawnych gromach nowe godzą gromy,
Bóle minionych pokoleń
Nie niosą ulg i wyzwoleń.
I ledwie słońce promienie rozpostrze
Ponad ostatnią odnogą rodzeństwa,
A już bóstw krwawych podcina ją ostrze,
Oblęd i szalu przekleństwa.

O Zeusie, któż się z twą potęgą zmierzy?
Ciebie ni czasu odwieczne miesiące,
Ni sen nie zmoże wśród swoich **obierzy**.
Ty, co Olimpu szczyty jaśniejące
Przez wieki dzierzysz promienny,
Równy w swej sile, niezmienny.

A wieczne prawo gniecie ziemi syny,
Że nikt żywota nie przejdzie bez winy.

[...]

Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] *Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 326–327.

((Sofokles

Antygona

Epejsodion IV

ANTYGONA

Mowa ta głębią mego serca targa;
Dotknąłeś ojca **ty** sromu,
I w słowach twoich rozbrzmiała znów skarga
Nad nieszczęściami Labdakidów domu.
Straszną ja pomnę łożnicę,
W której syn z matką zdrożne śluby wiąże.
Nieszczęśni moi rodzice!
Klątwą brzemienna dziś do was podążę,
Dziewiczość niosąc wam serca.
O drogi bracie, złowrogie twe śluby
Były początkiem pogromu i zguby;
Tyś — choć zmarły — mój morderca.

CHÓR

Zmarłych czcić — czcigodny czyn,
Ale godny kaźni błąd —
Łamać prawo, **walić rząd**.
Tyś zginęła z własnych win.

Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] *Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 326–327.

((Sofokles

Antygona

Exodos

POSŁANIEC

[...] Życia człowieka nie śmiałbym
Ani wysławiać, ni ganić przenigdy,
Bo los podnosi i los znów pogrąża
Bez przerwy w szczęście ludzi i w nieszczęścia,
A nikt przyszłości wywróżyć niezdolny.

Tak Kreon zdawał się godnym podziwu,
On, co wyzwolił tę ziemię od wrogów
I jako władca jedyny nad krajem
Rządził, potomstwem ciesząc się kwitnącym.
A dziś to wszystko — stracone. Bo radość
Jeśli w człowieku przygaśnie, to trzymam,
Że on nie żyje, lecz żywym jest trupem;
Gromadź bogactwa do woli w twym domu,
Świeć jako tyran na zewnątrz: gdy cieszyć
Tym się nie można, to reszty tych skarbów
Ja bym nie nabył za dymu cień marny.

Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] *Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 336.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

W przywołanych fragmentach *Antygony* pojawiają się trzy synonimy fatum. Zaznacz je.

☐ los

☐ bogowie

☐ szczęście

☐ biada

☐ klątwa

☐ przekleństwo

☐ nieszczęście

Ćwiczenie 2

W cytatach z *Antygony* można znaleźć wiele odwołań do wydarzeń z przeszłości Teb. Zaznacz te, o których mowa w przywołanych fragmentach.

	Prawda	Fałsz
Założenie Teb przez Kadmosa	P ☐	F ☐
Zabicie Lajosa przez jego syna	P ☐	F ☐
Pokonanie Sfinksa	P ☐	F ☐
Małżeństwo Edypa i Jokasty	P ☐	F ☐
Samookaleczenie się przez Edypa	P ☐	F ☐
Śmierć Polinejkosa i Eteoklesa	P ☐	F ☐
Śmierć Edypa	P ☐	F ☐
Śmierć Antygony	P ☐	F ☐
Śmierć Hajmona, narzeczonego Antygony	P ☐	F ☐
Zniszczenie Teb przez wojska obcych państw	P ☐	F ☐

Ćwiczenie 3

Antygona zaczyna swoją wypowiedź od przypomnienia klęsk Edypowych: „Czy ty nie widzisz, że z klęsk Edypowych Żadnej za życia los nam nie oszczędza?”. Dlaczego przymiotnik został zapisany wielką literą? Zaznacz poprawną odpowiedź.

☐ jest to przymiotnik nieodmienny

☐ jest to imię człowieka

☐ jest to przymiotnik rodzaju męskiego

☐ ze względu na okazanie szacunku ważnej osobie

☐ jest to przymiotnik dzierżawczy

Ćwiczenie 4

W wystąpieniu Chóru zaznacz ten fragment, który w sposób plastyczny uwidacznia ogrom nieszczęść, jakie spadły na Teby.

 żółty

Szczęśliwy, kogo w życiu klęski nie dosięgły,
Bo skoro bóg potrząśnie domowymi węgły, Z jednego gromu cały szereg nieci,
Po ojcach godzi i w dzieci.
Tak jako fale na morzu się piętrzą,
Gdy wichur tracki do głębiny wpadnie
I ryje łąki drzemiące gdzieś na dnie,
Aż brzeżne skały od burzy zajęczą: –
Tak już od wieków w Labdakidów domy
Po dawnych gromach nowe godzą gromy,
Bóle minionych pokoleń
Nie niosą ulg i wyzwoleń.
I ledwie słońce promienie rozpostrze
Ponad ostatnią odnogą rodzeństwa,
A już bóstw krwawych podcina ją ostrze,
Obłąd i szaleństwo przekleństwa.

Ćwiczenie 5

Ismena, mówiąc o nieszczęściach spadających na Teby, nie wymienia losu (choć robi to Antygona). Odpowiedz na pytanie, czy według niej istnieje sposób, by zapewnić obu siostrą spokojne życie? Odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 6

Antygona, zwracając się do nieżyjącego brata Polinejkesa, mówi: „Tyś – choć zmarły – mój morderca”. Chór, komentując jej zachowanie, oznajmia natomiast: „Tyś zginęła z własnych win”. Odpowiedz na pytanie, czy te dwa zdania oznaczają, że to nie fatum, a ludzie decydują o swoich czynach?

Napisz dokładny plan rozprawki na temat:

Przeznaczenie czy wolna wola? Od czego według Sofoklesa zależą ludzkie losy?

Ćwiczenie 7

Czy przywołane fragmenty *Antygony* potwierdzają, że można poznać przyszłość? Sformułuj odpowiedź i przywołaj cytaty ją potwierdzające.

Ćwiczenie 8

Odpowiedz na pytania. Fatum zazwyczaj kojarzy się z nieszczęściem, złem. Czy wyklucza ono wydarzenia dobre? Odpowiedź uzasadnij, przywołując odpowiedni cytat oraz odnosząc się do co najmniej jednego wydarzenia z dziejów Teb.

Praca domowa

„Los jest nieubłagany” – tak można by skomentować dzieje Antygony. Czy gdyby jednak nie pochowała ona brata-zdrajcy, miasto mogłoby uniknąć ostatecznej klęski? Napisz na

ten temat rozprawkę (liczącą nie mniej niż 400 słów), w której odniesiesz się do treści całego dzieła oraz do swej wiedzy o fatum.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: *Fatum w Antygonie* Sofoklesa

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

9) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

5. dokonuje krytycznej selekcji źródeł;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

4) Sofokles, *Antygona*;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- dokona analizy i interpretacji wybranych fragmentów *Antygony* Sofoklesa;

- wskaże na obecność w tekście *Antygony* Sofoklesa przejawów świadomości istnienia fatum;
- wyjaśni, na czym polega „tragiczność” *Antygony*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel poleca uczniom, by obejrżeli prezentację TED w e-materiale i w ten sposób zapoznali się z tragizmem w *Antygonie*. Zadaniem uczniów jest również przypomnienie sobie najważniejszych postaci tragedii Sofoklesa i zastanowienie się, której z tych postaci najbardziej dotyczy kwestia fatum. Uczniowie powinni także zapoznać się treścią sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel pyta, czym jest fatum, które z postaci z lektury są związane z tym zjawiskiem. Uczniowie podają również konkretne przykłady z tekstu na poparcie swoich słów.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapisują w zeszycie krótką notatkę odnoszącą się do przeczytanego tekstu i obejrzanej w domu prezentacji.
2. Uczniowie przechodzą do „Prezentacji TED” i wykonują polecenie 1 (Obejrzyj film, w którym profesor Mirosław Kocur opowiada o konflikcie w Antygonie Sofoklesa. Wyjaśnij, na czym polega „tragiczność” tego utworu. Zapisz swoje wnioski w formie notatki.). Następnie uzupełniają mapę myśli (polecenie 2).
3. Nauczyciel poleca uczniom, by w parach rozwiązywali ćwiczenia 1–6 z sekcji „Sprawdź się”. Po upływie ustalonego czasu wybrani uczniowie prezentują swoje odpowiedzi, a nauczyciel komentuje je i ewentualnie uzupełnia. Pozostałe zadania z tej sekcji wykonywane są na forum klasy przez wszystkich uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Na zakończenie rozważań nauczyciel przytacza krótki fragment tekstu:
Antyczny dramat nie przedstawia jedynie konfliktu jednostki i państwa, praw boskiej tradycji i praw stanowionych przez władcę, uczucia i rozumu. Mówi także o klęsce ostatnich przedstawicieli przekłętego rodu Labdakidów. O dwóch niewiastach zmiażdżonych przez los, przed którego wyrokiem nie ma ucieczki, o ich postawach wobec nieuniknionego i cenie, jaką muszą zapłacić. Zachowanie godności, równoważne ze zgodą na fatum, możliwe jest przy skierowaniu miłości ku zmarłym i przyjęciu ich – nieludzkich – uczuć. Próba oddalenia katastrofy w imię lęku i miłości właściwych żyjącym nie udaje się. Ofiara życia zostaje odrzucona. Wobec nieludzkich wyroków losu godność ocalić mogą tylko martwi. Żyjący skazani są na klęskę i poniżenie.
Paweł Stępień, *Racje żywych i racje umarłych: Ismena i Antyгона*, Teksty Drugie: teoria literatury, krytyka, interpretacja nr 6 (18), 1992
2. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
3. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. „Los jest nieubłagany” – tak można by skomentować dzieje Antygony. Czy gdyby jednak nie pochowała ona brata-zdrajcy, miasto mogłoby uniknąć ostatecznej klęski? Napisz na ten temat rozprawkę (liczącą nie mniej niż 400 słów), w której odniesiesz się do treści całego dzieła oraz do swej wiedzy o fatum.

Materiały pomocnicze:

- Fragmenty różnych realizacji teatralnych Antygony (Teatr Telewizji)
- Sofokles, *Antyгона* z obszernymi przypisami i wstępem Antoniego Libery, Warszawa 2018.

Wskazówki metodyczne

- Prezentacja TEB może stanowić również podsumowanie zajęć na temat fatum.